

ПВ АРТТЕРАПІЯ

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>4 курс, 8 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4кред. ЄКТС / 120 годин лекції – 6 годин, семінарські – 4 години, самостійна робота – 110 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>ДКР, залік</i>
Розклад занять	roz.kpi.ua
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: доцентка, к. психол.н., доцентка кафедри психології та педагогіки, Сербова Ольга Вікторівна https://psy.kpi.ua/serbova/</i>
Розміщення курсу	https://classroom.google.com/c/NzIyMzc0ODQxMzQ1?cjc=6cwk2cw

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

«Арттерапія» – вибіркова освітня компонента, яка дасть глибинне розуміння теорії сучасних арттерапевтичних технік та можливостей їх застосування у практичній діяльності, зокрема для гармонізації свого внутрішнього світу, підвищення мотивації, вирішення конфліктних ситуацій, налагодження стосунків у колективі, здатність самовираження і самопізнання через мистецтво. Навчальна дисципліна знайомить здобувачів вищої освіти із принципами, завданнями та базовими техніками арттерапії. Курс дозволяє ознайомитись з основними напрямками арттерапії, такими як: ізотерапія; фототерапія; музикотерапія, танцевально-рухова терапія, казкотерапія, пісочна терапія; метафоричні асоціативні карти.

Метою опанування даної дисципліни є теоретико-практичне ознайомлення здобувачів вищої освіти з арттерапевтичними підходами; вивчення прикладних галузей застосування арттерапії; ознайомлення з терапевтичним потенціалом мистецтва у лікувально-реабілітаційній роботі; збагачення їх емоційно-почуттєвої сфери.

Основними **завданнями** вивчення даної дисципліни є: розкриття змісту та структури арттерапевтичного підходу; ознайомлення з процесуальними особливостями використання арттерапії; практична демонстрація дії арттерапевтичних методик.

засвоєння технік і методик, призначених для вивчення різноманітних аспектів внутрішнього світу людини та вирішення конкретних психологічних проблем; познайомитись із сучасними арттерапевтичними техніками роботи, опанувати навички застосовування арттерапевтичних методик й технік, кваліфіковано й методично правильно користуватися арт-терапевтичним інструментарієм, опанувати різноманітні техніки.

Відповідно до вимог освітньо-професійної програми метою дисципліни є **посилення** у здобувачів вищої освіти:

загальних компетентностей:

- здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- здатності генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК 7);
- навичок міжособистісної взаємодії (ЗК 8);
- здатності та готовності впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13);
- здатності до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання (ЗК 14);
- здатності і готовності до безперервного й актуального навчання, опанування новими знаннями, методичними розробками, інноваційними проєктами, володіння новітніми технологіями в галузі психології (ЗК 15).

фахових компетентностей:

- здатності оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- здатності до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання) (ФК 3);
- організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни) (ФК 8);
- здатності використовувати теоретичні знання для розробки, впровадження та використання нових методів психодіагностики, корекції, консультування (ФК 12);
- здатності поліпшувати психолого-педагогічний процес і відповідне соціальне середовище (ФК 14);
- здатності здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

програмні результати навчання:

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ефективність власних дій (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН 2);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження (ПРН 6);
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки (ПРН 7);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання) (ПРН 9);
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема, внаслідок війни) (ПРН 11);

- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та, за потреби, визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);
- керувати процесами коригуючого впливу в ході психологічних консультацій (ПРН 21);
- координувати організацію спільної діяльності, що, в кінцевому рахунку, дозволяє впливати на самоорганізацію і саморозвиток суб'єктів цієї діяльності (ПРН 22).

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Арттерапія» органічно зв'язана з усіма психологічними дисциплінами. Адекватне виконання завдань курсу не можливе без опори на такі теоретичні дисципліни як «Вікова та педагогічна психологія», «Основи психодіагностики», «Основи психологічного консультування». Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати освітні компоненти: «Основи психотерапії», «Теорія і практика психологічного тренінгу» та ін.. Дисципліна «Арттерапія» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих здобувачами вищої освіти у ході засвоєння дисциплін практичної спрямованості.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Тема 1 Теоретико-методологічні засади арттерапії.	11	2		9
Тема 2. Діагностичний потенціал арттерапевтичних технік.	11	2		9
Тема 3. Ізотерапія як напрям арттерапії.	11		2	9
Тема 4. Музикотерапія. Танцювально-рухова терапія.	10			10
Тема 5. Піскова терапія в практиці психологічної допомоги дітям та дорослим	10			10
Тема 6. Казкотерапія як напрям арт терапії.	10			10
Тема 7. Лялькотерапія – мистецтво самовираження та самоцілення	9			9
Тема 8. Використання метафоричних асоціативних карт (МАК) в арттерапевтичній практиці	11	2		9
Тема 9. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи	11		2	9
ДКР	20			20
Підготовка до заліку	6			6
Всього годин	120	6	4	110

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Базова література

1. Арт-технології : Навчально-методичний посібник / Уклад.: Олена Анатоліївна Мірошніченко. Житомир : ТОВ «Видавничий дім Бук-Друк», 2024. 180 с. <http://eprints.zu.edu.ua/41023/1/art-technologies.pdf>
2. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи. / за заг. ред. Н. Кальки, Г. Одинцової. [Колективна монографія]. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 283с. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6339/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf
3. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнецов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. Київ: Видавець ФОП Назаренко Т.В., 2017. 312 с. https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2020/07/Entsyklopedychnyj-slovnyk-maket-pdf.io_.pdf
4. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів: Льв ДУВС, 2020. 232 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3301/1/%D0%90%D1%80%D1%82%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F-19-10-20.pdf>
5. Техніки арттерапії в роботі кризового психолога з цивільним населенням в умовах війни: навч.-метод. посіб. / Г. Красіна, К. Гавриловська, Н. Гурець та ін.; за ред. Г. Красіної, К. Гавриловської. Харків. Видавець ФОП Захаренко В.В. 2023. 106 с. <https://psychologdcpp.in.ua/wp-content/uploads/2025/01/%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B8-%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%97....pdf>

Допоміжна література:

1. Авер'янова Н.М. Арт-терапія як засіб реабілітації учасників бойових дій в умовах російсько-українського збройного конфлікту. Українознавчий альманах. 2020. Випуск 26. С. 8–12.
2. Арттерапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. V Всеукр. наук.-практ. конференції, 23–27.10.2023 / уклад. О.Е. Жосан. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 140 с. <file:///C:/Users/User/Desktop/918.pdf>
3. Арт-терапія в роботі психолога: інноваційні підходи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Кропивницький, 20–27 квітня 2021 року / уклад. Молчанова О.М.; за заг. ред. Жосана О.Е. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. – 150 с. <http://www.ppko-koippo.edukit.kr.ua/Files/downloads/%D0%97%D0%B1.%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80.%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84.%20%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%8F%202021.pdf>
4. Арт-терапія. Інноваційні психологічні технології / під ред. О. Тиунової, Т. Шейкіної. Випуск 5. Київ-Тернопіль: ЕЕАТА, 2018. 200 с.
5. Арт-терапія. Інноваційні психологічні технології / під ред. О. Тиунової. Випуск 6. Київ–Львів–Тернопіль: ЕЕАТА, 2019. 224 с.
6. Бриль М.М., Сербова О.В. Терапевтична метафора як інструмент роботи з травматичним досвідом війни. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. К.: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2024. № 3 (65). Т. 1. С. 17-36. DOI: <https://doi.org/10.33216/2219-2654-2024-65-3-1-17-36>
7. Бриль М.М., Назаревич В.В., Сербова О.В. Альманах артпрактикуму психологічної підтримки : психологічний аналіз результатів практичних завдань за програмою підвищення кваліфікації з вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у

частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу для працівників закладів мистецької освіти / заг. ред. М. М. Бриль, ред. Ін. М. Ковальчук. Київ: ДНМЦЗКМО, 2024. 95 с. <http://arts-library.com.ua/handle/123456789/1148>

8. Василевська О. І., Дворніченко Л. Л. Методи арт-терапії в консультуванні. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019 р., № 1, Т. 1. С. 145-149. http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_1/31.pdf

9. Вознесенська О.Л. Ресурси арт-терапії на допомогу вимушеним переселенцям. Практичний посібник для тренерів. Київ : Human Rights Foundation, 2018. 50 с. <http://uhrf.org/download/27.pdf>

10. Вознесенська О.Л., Подкоритова Л.О. (Ред). Цілющі сили природи: еко-арттерапія. Київ: ФОП «Назаренко Тейна Вікторівна», 2021. 188 с.

11. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. 150 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2195/1/Art-terapiya.pdf>

12. Казкотерапія як один із методів практичної діяльності психолога: Методичний посібник із дисципліни «Практика психологічного впливу в клінічній психології» для студентів психологічного факультету денної форми навчання спеціальності 6.030102 – психологія, 6.030103 – практична психологія / Герман Н. І., Горобець Т. В. Черкаси: Вид. від. Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2015. 142 с.

13. Колпакчи О. С. Арт-терапія: курс лекцій: навчальний посібник. Київ: Цент учбової літератури. 2018. 288 с.

14. Кошель А.П., Кульбако Н.П. Використання елементів арт-терапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», методистів, вихователів закладів дошкільної освіти та батьків дітей дошкільного віку .Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2020 90 с. <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7452/1/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%B0%D1%80%D1%82-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%97%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B2%20%D0%B4%D0%BE%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>

15. Кузнєцов, О. О. Вознесенська О.Л. та ін. Енциклопедичний словник з арт-терапії: за заг.наук.ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. Київ: Видавець ФОП Назаренко Т.В., 2017.312 с.

16. Магдисяк Л. І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 152 с.

17. Максименко Д.С. Різнокольорове дитинство: ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія Київ: Центр учбової літератури. 2022. 192

18. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.

19. Назаревич В. В. Методологічні прийоми роботи із фотозображеннями у консультативній практиці психолога. *Науковий вісник Херсонського державного університету (серія Психологічні науки)*. 2017. № 3. С. 116 – 121.

20. Простір арт-терапії: творча інтеграція та трансформація в епоху плинного модерну: матеріали XV Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції

(м. Львів, 16-18 лютого 2018 р.) / [за наук. ред. А.П. Чуприкова, Л.А. Найдьонової, О.Л. Вознесенської, О.М. Скарп]. Київ : Золоті ворота, 2018. 196 с.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729933/3/Art%20Therapy%20Space-15%20Proceedings%20%282018%29.pdf>

21. Простір арттерапії: місце особистості в часи суспільних трансформацій: матеріали XIX Міжнародної міждисциплінарної науковопрактичної конференції (м. Київ, 17–18 червня 2022 р.) / [за наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скарп]. Київ, 2022. 203 с.
<https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/arttherapy-zb-22.pdf>

22. Простір арттерапії: мистецтво відновлення психічного здоров'я в часи війни: матеріали XX Міжнародної міждисциплінарної науковопрактичної конференції (31 березня – 2 квітня 2023 р.) / [за наук. ред. О. Л. Вознесенської, Л. О. Подкоритової]. Київ, 2023. 163 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734665/1/Art%20Therapy%20Space-20%20Proceedings%20%282023%29.pdf>

23. Простір арттерапії: єднання у творчій співдії: матеріали XXI Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Львів, 15–17 березня 2024 р.) / [за наук. ред. О. Вознесенської, В. Волошиної, М. Перун, Л. Подкоритової]. Київ. 2024. 138 с.
<https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/artther2024zb.pdf>

24. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії: монографія / за заг. ред. Т.А. Ткачук, Н.О. Бочаріної / Переяслав (Київ. обл.) : Домбровська Я.М., 2020. 369 с.

25. Сербова О.В. Сендплей-терапія – ключ до внутрішнього світу дитини: колективна монографія / за ред. Р.М. Ткач. Київ: Талком, 2021. С. 103-115.

26. Сорока О. В. Арт-терапевтична програма реабілітації дітей, які опинились у складних життєвих обставинах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки* : збірник наукових праць / за ред. проф. А. Ситченка. № 4 (55), грудень 2016. Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. С. 184–188.

27. Терлецька Л. Г. Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології: навч. посіб. Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. 128 с.

28. Ткач Р. Поранений і Цілителі : навч-метод. посібн., [передмова Ольги Сербової]. Київ: Талком, 2023. 156 с.

29. Ткач Р. 50 цілющих казок для дітей. Київ : Видавництво Ростислав Бурлаки. 2023. 196с. ISBN : 9786177840540

30. Ткач Р. М., Сербова О. В., Сингаївська І. В. та ін. Юнгіанське консультування: кол. моногр. За ред. Ткач Р. М. Київ: Талком, 2021. 220 с.

31. Ткач Р., Сербова О. Використання кодів історичної пам'яті українців у терапевтичних метафорах. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. №3 (67). С. 161-166. DOI: [10.31732/2663-2209-2022-67-161-166](https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-161-166)

32. Цимбала О. Застосування арт-терапевтичних технік в сучасних умовах навчального процесу у вищому навчальному закладі. *Простір арт-терапії* : зб. наук. Праць. Київ : Золоті ворота, 2016. Вип. 2 (20). С. 98-105.

33. Юнг К. Аналітична психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 250 с.

34. Art Therapy with Military Populations. History, Innovation, and Applications. Edited by Paula Howie. New York: Routledge, 2017. 250 p.

35. Gilroy Andrea, Linnell Sheridan, McKenna Tarquam and Westwood Jill (eds.). Art Therapy in Australia: Taking a Postcolonial, Aesthetic Turn. Leiden, Netherlands: Brill, 2019.

36. Kelly Joanne, Levey Amanda and Lay Ronald. The Australian and New Zealand Arts Therapy. *Creative Arts Educ Ther*. 2017. Vol. 3. Issue 1. Pp. 14–25.

37. Lobbana Janice, Murphya Dominic. Understanding the role art therapy can take in treating veterans with chronic post-traumatic stress disorder. The Arts in Psychotherapy. 2019. № 62. Pp. 37–44.

38. Voropayeva Tatiana, Averianova Nina. Information and Economic Security as Priority Directions of the State Policy of Ukraine in the Context of the Strategy of «Smart Power». 2021 IEEE 8th International Conference on Problems of Infocommunications, Science and Technology (PIC S&T). Kharkiv, Ukraine, 2021. Pp. 197–202.

39. Walker M. S., Kaimal G., Koffman R., DeGraba T. J. Art therapy for PTSD and TBI: A senior active duty military service member's therapeutic journey. The Arts in Psychotherapy. 2016. № 49. Pp. 10–18.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1. Теоретико-методологічні засади арттерапії. Історія розвитку арттерапії. Особливості арттерапії як методу. Гуманістична терапія мистецтвом. Особистісно-орієнтований підхід у арттерапевтичній практиці. Психодинамічна терапія мистецтвом. Роль психоаналізу у розвитку арттерапевтичної теорії. Базові положення аналітичної психології К.Г. Юнга як основа арттерапії. Форми арттерапії. Організація групової арттерапії (ролі і функції арттерапевта, організаційні процедури тощо). Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Підходи до розуміння поняття «арттерапії». 2. Показання та протипоказання для арттерапевтичних технік. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
2	Тема 2. Діагностичний потенціал арттерапевтичних технік. Символ та його застосування у сучасній арттерапії. Природа і функції символу. Психологія первісного та історичного символізму. Символічна експресивність кольору. Діагностичний потенціал і можливості арттерапевтичних технік. Особливості вибору художніх матеріалів. Діагностика емоційного стану за кольором. Доступ з допомогою технік арттерапії до цілісної картини власного «Я» людини. Усвідомлення актуальних переживань і потреб, незавершених внутрішніх процесів, прояснення неусвідомлювані мотиви поведінки в різних проблемних ситуаціях і пошук внутрішніх ресурсів для їх вирішення. Завдання на СРС: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Порівняльна характеристика проективного малюнку та арттерапії. 2. . Символіка кольору в арттерапії. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
3	Тема 8. Використання метафоричних асоціативних карт (МАК) в арттерапевтичній практиці Можливості МАК. Основні колоди МАК. Використання МАК в арттерапевтичній практиці, як в груповій так і в індивідуальній роботі. Техніки роботи з МАК. Правила застосування карток в індивідуальній та груповій роботі. Техніки застосування метафоричних асоціативних карток. Завдання на СРС:

	I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Порівняльний аналіз методик МАК та казкотерапії. 2. Опрацювати на власний вибір методику МАК для діагностики впливу сімейних установок на формування успішного планування майбутнього. 3. Знайти і підготувати інформацію про використання МАК у арттерапевтичній роботі. II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.
--	--

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру:

- кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань;
- завдання для формуванні у здобувачів освіти комплексної системи теоретичних знань та практичних вмінь використовувати арттерапевтичні методи роботи, створювати індивідуальні та групові програми використання напрямів арттерапії.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 3. Ізотерапія як напрям арттерапії. Питання для обговорення: 1. Загальні принципи використання психомалюнків. 2. Проективні малюнкові методи. 3. Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Класичні діагностичні засоби. 4. Специфіка використання психомалюнків в роботі з дітьми та дорослими. 5. Прийоми роботи з фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); 6. Використання графічних арттехнік у психодіагностичній та психокорекційній роботі. 7. Робота з кольорами. Інтерпретація кольорів в арттерапії. 8. Спонтанне малювання. 9. Малювання способом відбитків. Завдання на СРС: «Людина під дощем» - знайомство з методикою. Створення колажів.
2	Тема 9. Арттерапія і війна: контексти і досвід практичної роботи Питання для обговорення: 1. Використання арттерапевтичних технік у супроводі та наданні психологічної допомоги особам, що переживають події війни в Україні. 2. Програма «ПереЖИТИ» Р.М. Ткач. Опрацювання технік. Завдання на СРС: Опрацювати тему на вибір та представити її огляд на семінарському занятті :

	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6338/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_%D0%9C%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B0.pdf рефлексія технік програми
--	--

6.Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, написання доповідей, аналіз кейсів, перегляд відеороликів та фільмів за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;

- конспектування літературних джерел;

- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;

- підготувати ДКР.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- підготовка до аудиторних занять, самостійне опанування тем – 84год;
- ДКР –20 год;
- підготовка до заліку – 6год.
- Загалом – 110 год.

№ з/п	Теми для самостійного опрацювання
1	Тема 4. Музикотерапія. Танцювально-рухова терапія. Загальні уявлення про музичну терапію. Механізми впливу музики на людину. Використання музикотерапії у психологічній практиці. Використанням тілесно-орієнтованого підходу.
2	Тема 5. Піскова терапія в практиці психологічної допомоги дітям та дорослим. Принцип терапії піском К. Г. Юнга. Пісочна терапія в рамках юнгіанського аналітичного підходу. Форми й варіанти піскової терапії. Організація роботи в пісочниці. Психотерапевтичні можливості роботи з піском при невротичних та психосоматичних розладах у дітей та дорослих. Піскова терапія в роботі із складними екзистенційними та життєвими ситуаціями клієнтів та при кризових станах. Процес піскової терапії.
3	Тема 6. Казкотерапія як напрям арт терапії. Технологія методу. Можливості казки як терапевтичної метафори. Напрями казкотерапії. Казкотерапія в рамках юнгіанського аналітичного підходу. Принципи та схема психологічного аналізу казок. Основні етапи психологічного аналізу казок. Алгоритм написання персоніфікованих казок для дітей і дорослих. Застосування казок при корекції різних психологічних проблем. Казка як пошук життєвого сценарію і матеріалу для психологічної допомоги. Методичні прийоми, які полегшують застосування казки у психологічній роботі з людьми. Форми

	роботи з казками.
4	Тема 7. Лялькотерапія – мистецтво самовираження та самоцілення. Механізми лікувальної дії ляльки. Базові техніки роботи із різними видами ляльок. Подолання психологічних проблем клієнта за допомогою лялькотерапії. Функції та види ляльок, які застосовуються в лялько терапії. Пальчикові ляльки, ляльки-«бебі», ляльки-маріонетки, тіньові ляльки, ляльки-мотанки.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на завдання домашньої контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем дисципліни. На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками, інструктивно-методичними матеріалами до семінарських занять; інформацією з мережі Internet. Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій. На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; методи використання арттерапевтичного інструментарія, опрацювання арттерапевтичних методик й технік.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, домашня контрольна робота \(ДКР\)](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання домашньої контрольної роботи..

Здобувач освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти. Належна підготовка здобувача вищої освіти до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти визначені у положенні про PCO з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з

виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач освіти не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел; підготовка практичних завдань до семінарських занять; підготовка усних виступів та безпосередні виступи; підготовка ДКР та підготовку до заліку.

Підготовка до ДКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому. При підготовці перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками. Визначте рівень знань з кожного питання. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих досліджень тощо). Якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 15 від 31.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від 26.06.2024 р.)

**Рейтингова система оцінювання результатів навчання
(для здобувачів вищої освіти заочної форми)**

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Арттерапія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання домашньої контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 20 (максимальна кількість балів за повідомлення на занятті – 10).

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	9-10
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	6-8
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування Або відсутність відповіді, ухиляння від участі у семінарському занятті	0

2 Виконання домашньої контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 80):

Домашня контрольна робота включає 4 питання, що є елементами кожного теоретичного розділу навчальної дисципліни. Виконання ДКР полягає в розгорнутій письмовій відповіді на кожне з 4 питань певного варіанту. Варіант ДКР надається викладачем на лекційному занятті або визначається рандомно.

Відповідь на кожне питання викладається у вигляді есе – письмової роботи, що виражає індивідуальне міркування та думку автора з конкретного питання психології здоров'я. Здобувачі освіти мають право самостійно сформулювати тему есе. У процесі написання есе важливо продемонструвати:

- вміння осмислити конкретну проблему та сформулювати певну позицію щодо неї;
- вміння самостійно проводити пошук літератури з певної тематики (у тому числі й іноземними мовами);
- вміння проаналізувати конкретну ситуацію на підставі прочитаного матеріалу щодо певної проблеми;
- вміння аргументовано викласти свою позицію щодо певного питання;
- вміння правильно оформлювати цитати та посилання на літературу.

Обсяг есе з кожного питання 5-7 сторінок (включаючи титульний лист та список літератури). Під час написання есе здобувач освіти може:

1) проаналізувати конкретний ситуацію, випадок; запропонувати варіанти її вирішення;

2) проаналізувати проблему, яка не має очевидної відповіді та запропонувати свій варіант її вирішення;

3) зробити критичний аналіз будь-якого значимого розуміння певної теми. Есе не має жорстко заданої структури, оскільки вона залежить від специфіки конкретної теми.

12

У загальному вигляді есе може мати таку структуру:

1. Титульний лист

2. Вступ.

3. Основна частина.

4. Висновки.

5. Список літератури.

Критеріями оцінки есе є:

- відповідність змісту тексту обраній темі;
- наявність чіткої та логічної структури тексту;
- наявність в есе авторської позиції з проблематики яка ним аналізується;
- обґрунтованість, аргументованість, доказовість висловлюваних положень та висновків автора;
- відсутність орфографічних, пунктуаційних, стилістичних та фактичних помилок;
- відповідність оформлення роботи вимогам, що висуваються.
- здача есе у встановлений термін.

Кожне питання ДКР оцінюється в 20 балів, таким чином максимальна оцінка за виконання ДКР складає 80 балів.

Критерії оцінювання кожного питання ДКР:

Аргументоване есе, у якому здобувач освіти показав здатність мислити самостійно, логічно, послідовно, об'єктивно. Виконано творчо, представляє інтерес. Відображено думку автора та його навик мислити критично. Обсяг викладу – не менше 7 сторінок. Подано у встановлені терміни.	18-20
Аргументоване есе - логічне, послідовне, об'єктивне та повне розкриття заданої теми. Виконано творчо, становить інтерес. Відображено думку автора. Але є деякі недоліки (стилістичні, орфографічні помилки, недостатній обсяг). Обсяг викладу – не менше 5 сторінок. Подано у встановлені терміни.	12-17
Есе, у якому здобувач освіти продемонстрував поверхневі знання щодо теми есе, або висловив чіткою позицію шляхом простого опису. Виклад не містить критичного аналізу, підтвердження або спростування позиції, яка описується або власна думка автора есе відсутня. Є недоліки (стилістичні, орфографічні помилки, недостатній обсяг). Обсяг викладу – не менше 5 сторінок. Порушено термін здачі роботи. Або відсутність відповіді	0

Приклад варіанту ДКР:

1. Організація групової арттерапії (ролі і функції арттерапевта, організаційні процедури тощо).
2. Загальні принципи використання психомалюнків.
3. Алгоритм написання персоніфікованих казок для дітей і дорослих.
4. Робота з кольорами. Інтерпретація кольорів в арттерапії.

Заохочувальні бали – максимум 10б (не входять до основної шкали PCO) нараховуються за рішенням протоколу засідання кафедри.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 20 + 80 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку R_3 тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку.

тестове завдання виконане правильно (кожне з 50)	2
тестове завдання виконане неправильно (кожне з 50)	0

Кількість правильних відповідей	Оцінка ЗКР
правильних відповідей (100%)	100 балів
правильних відповідей (60 – 99%)	60 – 99 балів
правильних відповідей (0 – 59%)	0 балів

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до ДКР та залікової контрольної роботи

1. Поняття арттерапії в психологічній науці.
2. Особливості арт-терапії як методу самопізнання і саморозвитку.
3. Загальний огляд сучасної арттерапії і її окремих напрямів.
4. Класифікація різних форм і методів арттерапії.
5. Історія розвитку арттехнік.
6. Переваги арттехнік в порівнянні з вербальними формами психокорекційної роботи.
7. Основні фактори психотерапевтичного впливу в арттерапії.
8. Консультативний потенціал і межі арт-терапевтичних технік
9. Можливість використання індивідуальної і групової арт-терапії в процесі консультування осіб різних вікових категорій.
10. Можливість використання індивідуальної і групової арт-терапії в процесі консультування під час вирішення проблем різного спрямування
11. Можливість використання індивідуальної і групової арт-терапії в процесі консультування осіб різних вікових категорій, під час вирішення проблем різного спрямування, зокрема, для
12. Можливість використання індивідуальної і групової арт-терапії в процесі роботи із травматичним досвідом.
13. Можливість використання індивідуальної і групової арт-терапії в процесі роботи з сімейною парою.
14. Особливості групових арттехнік.
15. Етапи групової роботи із застосуванням арттехнік.
16. Форми групової роботи із застосуванням арттехнік.
17. Психоаналітичний підхід в арттехніках.
18. Проективний підхід в інтерпретації образотворчого мистецтва.
19. Принципи використання психомалюнків в арттерапії.
20. Особливості проведення вправ з кольорами.
21. Особливості зображувальної терапії, серійного малювання.
22. Пісочна терапія як метод в арт-терапії.
23. Принципи пісочної терапії.
24. Проективна психодіагностика в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
25. Психокорекція в пісочниці (індивідуальна та групова форми).
26. Арттехніки роботи з природними та синтетичними матеріалами.
27. Створення колажів у арттерапевтичній роботі.
28. Арттехніки у формуванні практичних навичок у пізнанні оточуючого світу.
29. Арттехніки у розкритті «Я-образу».
30. Арттехніки у пізнанні життєвої перспективи особистості.
31. Арттехніки у психокорекційній роботі з конфліктами.
32. Казкотерапія: можливості та прийоми роботи з казкою
33. Використання арттехнік в практиці казкотерапії.
34. Арт-терапія як сучасний метод соціалізації дітей з особливими потребами.
35. Використання лялькотерапії як напряму арт-терапії у корекційній роботі з дітьми, які мають проблеми у розвитку
36. Методи глибинної психології в арттерапії.
37. Інтерактивні арттерапевтичні техніки, зокрема, призначені для колективної роботи.
38. Характеристика різних форм групової арттерапії по певних ознаках : структурованість, відвертість/закритість, тривалість роботи.

39. Образотворчі матеріали в арттерапевтичній роботі.
40. Особливості арттерапевтичної роботи з дітьми і підлітками.
41. Використання тілесно-орієнтованих технік в практиці арттерапії.
42. Рівень розвитку арттерапевтичної теорії і практики на сучасному етапі. Можливі напрямки досліджень.
43. Розмаїття форм арттерапевтичної роботи як складової загальної психотерапевтичної сесії.
44. Терапевтичний потенціал індивідуальної та групової арттерапії: порівняльний аналіз.
45. Терапія мистецтвом як посередник у спілкуванні клієнта й терапевта на символічному рівні.